
VIDENSBASERET INDSATS
OVER FOR UDSATTE BØRN I
DAGTILBUD – MODELPROGRAM

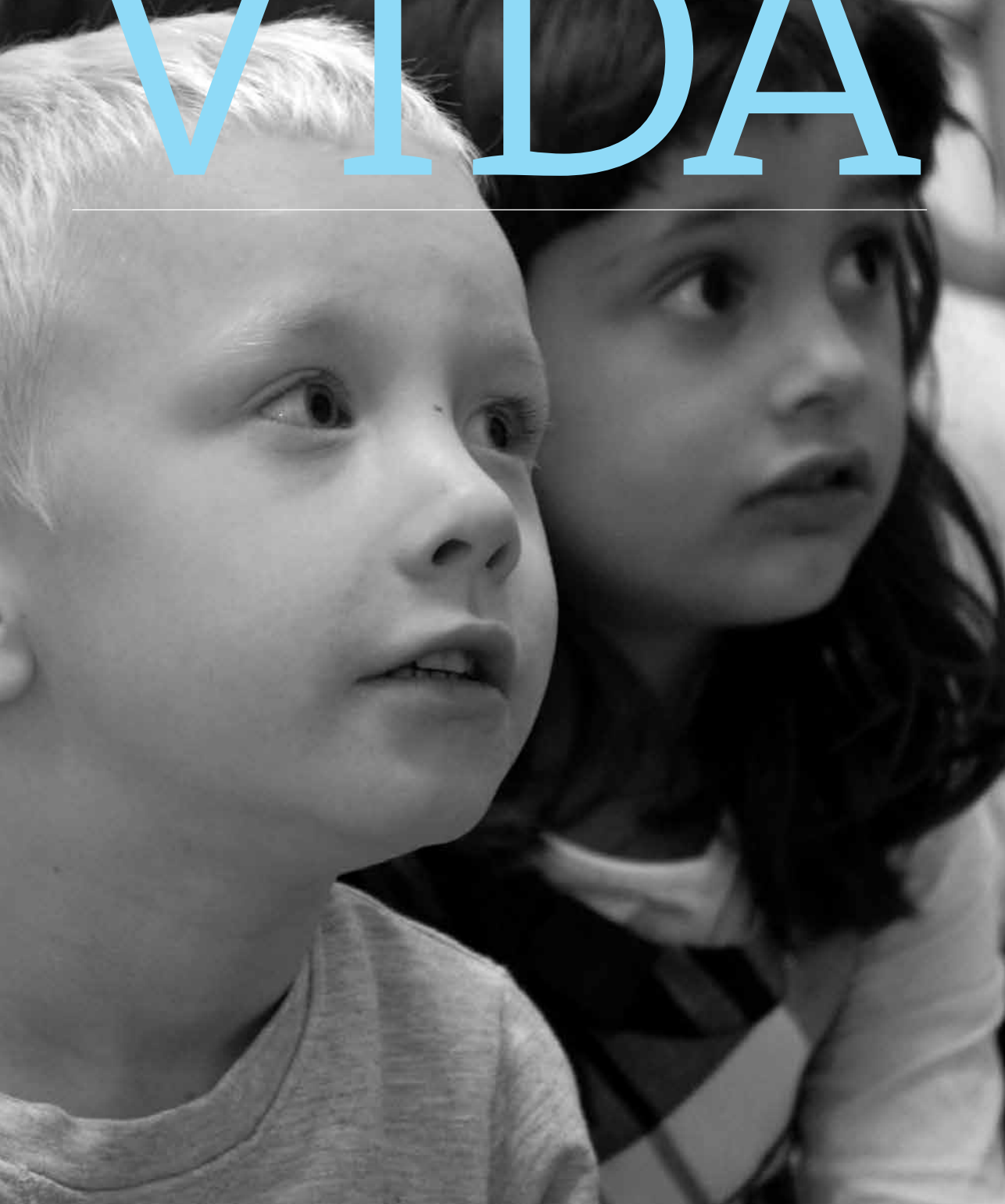

SAMMENFATNING
2013

VIDA

Forord	5
Når samarbejde og deling af ny viden skaber resultater for børn	6
Resultater af VIDA	7
Det siger forskningen om kvalitet i dagtilbud	8
VIDA interventionsprogrammet	10
Villa Maj – eksempel fra praksis	13
Randers Kommune – bred iværksættelse af VIDA	14
Effekter af VIDA	16
Videre perspektiver	18
Litteratur	19

VIDA
Vidensbaseret indsats over for udsatte
børn i dagtilbud – modelprogram
Sammenfatning 2013

Publikationen er den del af den samlede VIDA-publicering
og findes i elektronisk form på projektets webside:
<http://edu.au.dk/forskning/projekter/vida/>

VIDA-forskningsserien 2013:08

ISSN 1904-8521 (webudgave)
ISSN 1904-8947 (trykt udgave)

Copyright © 2013 VIDA-projektet

Udgiver: VIDA-projektet, Aarhus Universitet
Tuborgvej 164, 2400 København NV

Forfatter: Bente Jensen

Grafisk tilrettelæggelse: Slotsholm A/S
Fotos: Leif Glud Holm

Udgivelsesdato: 2013-12-09

Programmet "Vidensbaseret indsats over for udsatte børn i dagtilbud" (VIDA), der præsenteres i denne pjece, handler om at møde børn med omsorg. Om engagerede voksne, der bidrager til at skabe nære sociale relationer. Om voksne, der sikrer, at alle børn bliver set, hørt og inddraget i fællesskaber med andre børn. Om dagtilbud, hvor alle børn trives, hvor de lærer noget, og hvor socialt udsatte børn inkluderes på lige fod med andre.

Udgangspunktet for VIDA er det, vi ved – altså forskning. Med det afsæt udvikles og evalueres en forandringsproces (intervention). De professionelle får viden og er sammen om at dele den i hverdagen. Formålet er klart: At styrke børns trivsel og læring gennem inkluderende pædagogisk praksis.

I Danmark går 97 procent af alle børn i alderen 3 til 5 år i dagtilbud. Det gør dagtilbud til et af de vigtigste steder i børns liv. Her lærer de at begå sig, navigere blandt andre og håndtere omverdenen uden far og mor. De lærer, de får stillet deres nysgerrighed, de engagerer sig, motiveres, undersøger omverdenen, tænker og kommunikerer med andre børn og voksne.

En vigtig forudsætning for barnets udvikling er trivsel. Trivsel skabes, når børn inddrages i engagerende læringsaktiviteter. Når de føler en tilknytning.

Det modsatte sker for børn, der ikke trives. Ofte er børn, der mistrives, uden for børnefællesskabet. De oplever ikke, at de bliver inddraget. Netop i forhold til den gruppe er der behov for dygtige og professionelle voksne. I professionelle dagtilbud sætter man ind med viden og pædagogisk faglighed, når man ser mistrivsel. De voksne analyserer, om pædagogikken reelt bidrager til, at det enkelte barn inkluderes i børnefællesskabet. Sætter institutionen de rette aktiviteter i gang? Kunne man gøre noget andet? Skulle man prøve noget nyt?

I tidligere forskning, bl.a. i undersøgelsen "Kan daginstitutioner gøre en forskel?" (Jensen, 2005), fremhæver det pædagogiske personale, at de har brug for viden, tid og kommunal opbakning for at kunne skabe et pædagogisk rum, der når alle børn. I VIDA-projektet er der taget højde for dette, og der lægges vægt på viden, tid til refleksion og kommunal opbakning.

Med denne pjece er håbet, at resultaterne fra VIDA-projektet kan bidrage til debatten om, hvordan vi også i fremtiden skal have fokus på udviklingen af kvaliteten i vores dagtilbud, så vi fremmer alle børns trivsel, læring og udvikling.

København, november 2013, Bente Jensen,
professor, Aarhus Universitet (IUP), projektleder

NÅR SAMARBEJDE OG DELING AF NY VIDEN SKABER RESULTATER FOR BØRN

I alt 7.000 børn i 129 daginstitutioner fra fire kommuner har deltaget i VIDA i perioden 2010-2013. Børnene er blevet delt i tre grupper. Den ene gruppe er blevet udsat for det, man kan kalde VIDA's grundpakke – VIDA-Basis, hvor pædagoger har fået en særlig efteruddannelse med henblik på at handle anderledes, end de hidtil har gjort. Den anden gruppe VIDA-Basis+ minder om den første kombineret med et særligt fokus på forældreinddragelse. Den tredje gruppe bruges som kontrolgruppe i forskningsøjemed.

Det nye ved VIDA er, at pædagoger, ledere og konsulenter fra forvaltningen undervises i at arbejde ud fra følgende optik. For det første: Kig efter ressourcer! For det andet: Vær aktiv i forhold til læring! Og for det tredje: Lær fra jer i organisationen!

■ Det første perspektiv - kig efter ressourcer. Forskning fra Danmark og resten af Norden viser, at det i dagligdagen kan være svært at inkludere alle børn – især de socialt udsatte børn. Ofte har det pædagogiske personale set på dem som børn med vanskeligheder. Barnets styrkesider har det med at blive overset. En sådan fejlfindings-tilgang kan stå i vejen for kernemålet i VIDA: At alle børn bliver set, hørt og inddraget. I VIDA arbejder det pædagogiske personale med et ressourcesyn – *dét, barnet kan* – i stedet for *dét, barnet ikke kan*.

■ Det andet perspektiv – vær aktiv i forhold til læring – lægger op til at betragte børn (og voksne) som aktive i deres egne læreprocesser. De voksne starter en aktivitet, men børn inddrages i at videreudvikle den. Det gælder fx, når der er samling i VIDA-institutionerne. Det organiseres i små grupper. Det giver mulighed for, at den voksne kan tale med det enkelte barn og hele gruppen og få tæt føling med, hvor børnenes

engagement og interesser ligger. Børnenes viden og ønsker kommer i spil – de påvirker aktiviteten.

■ Det tredje perspektiv – lær fra jer i organisationen – handler naturligvis om, at det ikke nytter, at der kun sker fornyelse på én stue. Skal der reel fornyelse til, skal det ske i hele organisationen. Derfor skal hele dagtilbuddet arbejde med den samme overordnede målsætning. Man må organisere sig sådan, at alle arbejder med samme tema, fx sprog eller læringsidentiteter. Temaet skal være det samme. Men de konkrete pædagogiske aktiviteter kan være forskellige – blandt andet fordi børnene er med til at definere, hvad der skal ske.

Når alle arbejder med det samme, kan man også modarbejde eksklusionsrisici. Systematikken i VIDA er i den sammenhæng, at institutionen skal kunne tilpasse sig læringsmålene. Når man kan dele sig på tværs – så man arbejder med færre børn ad gangen – opstår der nye muligheder for at lade alle børn komme til orde og at inddrage dem. Den voksne kan se, høre og følge barnets behov og dets udvikling dagligt.

FORÆLDRE INDDRAGES

I VIDA-Basis+-forældreprogrammet er der ekstra fokus på, hvordan forældrene kan inddrages, og hvordan de kan bidrage i forhold til at understøtte børnenes læring derhjemme. Et konkret eksempel på, hvordan der kan arbejdes med styrket forældreinddragelse, er at gøre brug af en såkaldt *følelsesmappe*. Mappen hjælper barnet til at sætte ord og billeder på følelser – så det bliver lettere at genkende, forstå og udtrykke dem. Mappen sendes med barnet hjem, og der skabes derved en dialog mellem forældre og dagtilbud. Denne dialog styrker barnets udbytte af aktiviteten.

RESULTATER AF VIDA

RESULTATERNE VISER AT:

VIDA har en effekt på alle børn – ift. trivsel og socio-emotionel udvikling.

- VIDA gør en positiv forskel, især hvad angår den organisatoriske læring i form af målrettet og systematisk arbejde med forandring af pædagogisk praksis. Gennem det to-årige projektforløb er dagtilbuddenes arbejde blevet klart mere vidensbaseret, målrettet og systematisk, og den pædagogiske indsats er blevet fornyet i langt de fleste VIDA-dagtilbud.
- De igangsatte forandringsprocesser har givet positive effekter på flere områder af alle børns social-emotionelle udvikling og trivsel.
- Der er derudover en særligt positiv effekt af VIDA-Basis for børn af anden etnisk baggrund, idet kammeratskabsproblemer for disse børns

vedkommende er mindsket signifikant gennem indsatsen.

- Der er derudover en særligt positiv effekt af VIDA-Basis+-forældreprogram for børn fra lavindkomstfamilier, idet kammeratskabsproblemer for disse børn er mindsket signifikant gennem indsatsen.
- Forældreinvolvering med VIDA-Basis+ har haft positiv effekt i forhold til at reducere adfærdsproblemer hos børnene.
- Overraskende har programmet ikke vist særlige effekter på børnenes kognitive læring, og der er heller ikke en særlig effekt i forhold til de mest udsatte børn.

DET SIGER FORSKNINGEN OM KVALITET I DAGTILBUD

Det er et politisk mål, at der skabes ny viden om, hvad der kan skabe kvalitet i dagtilbud, så børns trivsel og læring styrkes gennem inklusion. Det fremgik fx af publikationen ”Fremtidens Dagtilbud”, (Task Force for Fremtidens Dagtilbud, 2012). Sådanne bestræbelser har været i gang længe. Fokus er på at skabe dagtilbud, skoler og ungdomsuddannelser, der mere målrettet end hidtil fremmer alle børns og unges trivsel og læringsmuligheder.

Metoderne i VIDA bygger på viden fra forskning, som viser, at der er store gevinster for mennesker og samfund ved at sætte ind med en tidlig pædagogisk indsats. En af de mest kendte og studerede indsatser hedder Perry Preschool-programmet. Det blev udviklet i 1960'erne i USA og fulgt op ca. 40 år efter. Her arbejdede man med at styrke børns sociale, sproglige og matematiske kompetencer, og det viste sig at have positive effekter for børnene – både på kort og lang sigt. De børn, der indgik i programmet, klarede sig efterfølgende bedre bl.a. i forhold til skole, uddannelse, arbejdsliv og samfundsengagement.

James Heckman, nobelpristager i økonomi, har analyseret særlige indsatser over for før-skolebørn (herunder Perry Preschool), og han har fundet, at den tidlige forebyggende indsats i dagtilbud er afgørende. Indsatsen styrker børns muligheder i dagligdagen, skolen, uddannelse og arbejdsliv. Ifølge Heckman giver en satsning, der starter i dagtilbud, et samfund otte gange pengene igen sammenlignet med at starte indsatser senere – fx i skolen eller endnu senere.

Der er dog på dette punkt én væsentlig forskel på USA og Danmark. De amerikanske programmer er målrettet få udvalgte børn, som har specielle behov.

De er gennemført i udvalgte lokalområder og af særligt uddannede professionelle. Iværksættes indsatser i Danmark, skal de tilpasses danske forhold – de skal kunne omsættes til den praksis, der er knyttet til de almene dagtilbud. De skal kunne iværksættes i dagtilbud med 97 pct. af alle børn som målgruppe og af det pædagogiske personale, som er i dagtilbuddet.

DANSK FORSKNING

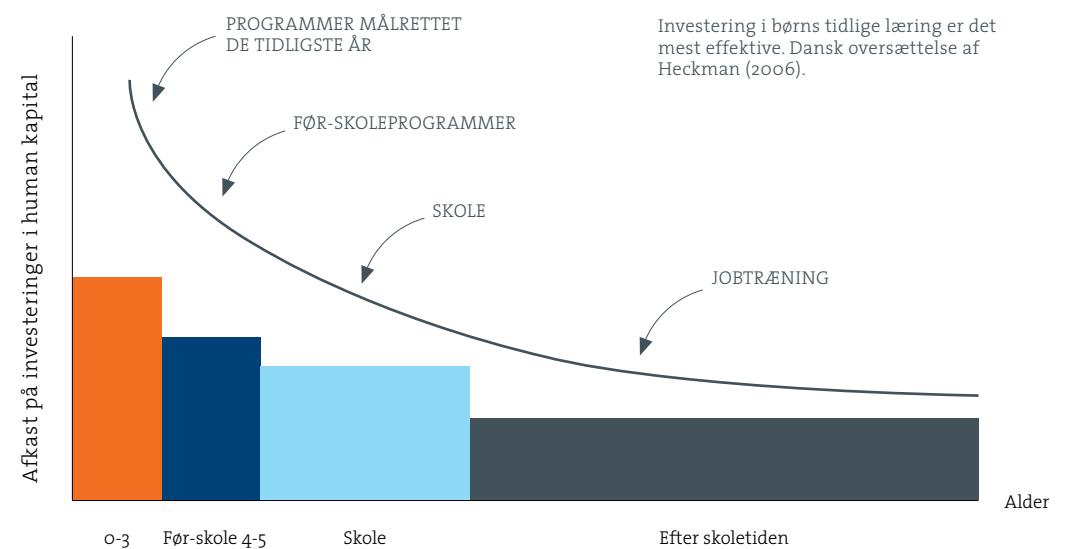
Et dansk studie har netop fokuseret på effekter af deltagelse i dagtilbud (Bauchmüller et al., 2011). Her fandt man, at børn, der har gået i højkvalitets-børnehaver (høj normering og uddannet personale), klarer sig bedre end andre, når de afslutter grundskolen. Et nyere dansk studie supplerer ved at pege på, at *vuggestuer* med en stor andel af uddannet personale og gode normeringer styrker børns karakterer, når de mange år senere tager 9. klasses afgangsprøve (Gupta & Simonsen, 2013). Sidstnævnte studie finder effekter også for de mest udsatte børn. Disse effekter fandt forskerne ikke i undersøgelsen af børnehaver.

I Danmark har vi kun haft ét interventionsstudie – *Handlekompetence i pædagogisk arbejde for socialt udsatte børn* (HPA-projektet) (Jensen et al., 2009), der kan fortælle noget om, hvad der er vigtigt at gøre sammen med børn – altså indholdet i dagtilbuddet og effekter heraf. Målet med projektet var at styrke de professionelle kvalifikationer i forhold til at arbejde målrettet med børns trivsel og læring gennem inklusion. Til dette formål udvikledes begrebet *handlekompetence*. Målet var at skabe en *ny mulighedernes pædagogik* i dagtilbud baseret på et ressourcensyn. Begrebet blev omsat i et værktøj, *refleksionsværktøjet*, som gjorde det muligt

for de professionelle at visualisere, om deres praksis understøttede børns trivsel og læring. Der kunne være tale om, at børn fik mere viden, større færdigheder, bedre identitetsfølelse, større evne til at tage kontrol eller flere handleberedskaber.

Evalueringer af projektet viste, at børnenes sociale og emotionelle kompetencer blev bedre. Derudover så man en tendens til, at de klarede sig bedre end

andre matematisk og sprogligt. Dvs. at børn i interventionsgruppen udviklede i højere grad end børn i kontrolgruppen matematisk kunnen og forstod bedre betydningen af proportioner som høj-lav, stor-lille etc., ligesom de blev bedre til fx at genkende eget navn på skrift, genkende de fleste bogstaver i alfabetet og selv eksperimentere med at læse eller skrive.

VIDA- INTERVENTIONS- PROGRAMMET

I VIDA-programmet sætter pædagoger sig på skolebænken. Herefter går de tilbage til arbejdspladsen og afprøver ændringer af den pædagogiske praksis på baggrund af det, de har lært. Så tilbage på skolebænken, hvorefter de igen gør brug af den nye viden i dagligdagen. Dette uddannelses- og praksisudviklingsprogram er bygget op som en vekselvirkning mellem forsknings-/teoribaseret og erfaringsbaseret viden, mellem en bottom-up- og top-down-tilgang og mellem teori og praksis. Forløbet strækker sig over to år.

Da de pædagogiske forandringer skal ske i en konkret kommunal kontekst, er der supplerende tilbud om workshops for ledere og pædagogiske konsulenter.

FEM TRIN

Den samlede proces i VIDA-interventionen udfolder sig i fem trin, der finder sted i samspejlet mellem uddannelse og praksis.

FØRSTE TRIN drejer sig om viden. Deltagerne undervises i den nyeste teoretiske og forskningsbaserede viden om børn, trivsel, læring og inklusion. Det sker i en kontekst, hvor deltagerne får lejlighed til at reflektere over og dele viden. Dagligdagens erfaringer bliver relateret til et forskningsbaseret grundlag. Det har vist sig, at det er nyt for de fleste deltagere at sætte faglige begreber på konkrete aktiviteter i praksis.

ANDET TRIN gælder refleksion og analyse. Det er en fornyelse i sig selv at skaffe tid til en grundig analyse af den praksis, man til daglig er en del af. Det IT-baserede refleksionsværktøj, der er udviklet til projektet (baseret på HPA), har vist sig at være et værdsat arbejdsredskab. Værktøjet bidrager til at skabe konkrete billeder af, om der fx er et stort gab mellem de voksnes og børnenes handlekompetencer inden for sociale færdigheder, som fx kan dreje sig om at kunne løse konflikter. Med redskabet

identificeres og konkretiseres områder, hvor man med fordel kan sætte ind, fx i forhold til at forbedre børns sociale færdigheder og den samlede børnegruppes evne til konflikthåndtering.

TREDJE TRIN handler om organisatorisk læring. Det vil helt konkret sige, at den leder eller pædagog, der har været med på uddannelsen, påtager sig opgaven med at udbrede den nye viden til den samlede institution. Forandringer skabes i et samarbejde på tværs af institutionen.

I FJERDE TRIN igangsættes det egentlige eksperimentforløb. Altså: Indholdet fra uddannelsen skal konkret sættes i spil i praksis ved at igangsætte eksperimenter. Et eksperiment varer minimum en måned, og alle i institutionen samarbejder om eksperimentet og evaluerer det. Det har fx i en institution handlet om konflikthåndtering. Konklusionen var efterfølgende, at indsatsen bidrog til at lære børnene at sætte ord på følelser og mestre konflikter bedre, end de gjorde før.

Processen afsluttes med FEMTE TRIN, som er en todages workshop, hvor lederne mødes på tværs af kommuner. Workshoppen træner bl.a. deltagerne i at arbejde med en mere effektiv mødekultur i dagtilbuddene, at omsætte den ny viden og nye metoder for samarbejde i dagtilbuddet.

De fem trin gennemføres i en periode på et år (2011-2012). Andet år (2012-2013) gentages processen. Herved gøres det muligt for deltagerne at komme i dybden med arbejdsmetoderne, mødeledelse, videndeling og eksperimenter på måder, så de bliver en naturlig del af hverdagen.

Som en leder udtrykker det: *"Denne form for videndeling og udveksling af erfaringer er en positiv oplevelse, som er blevet til en ny faglig standard, når vi arbejder med fælles eksperimenter i huset".*

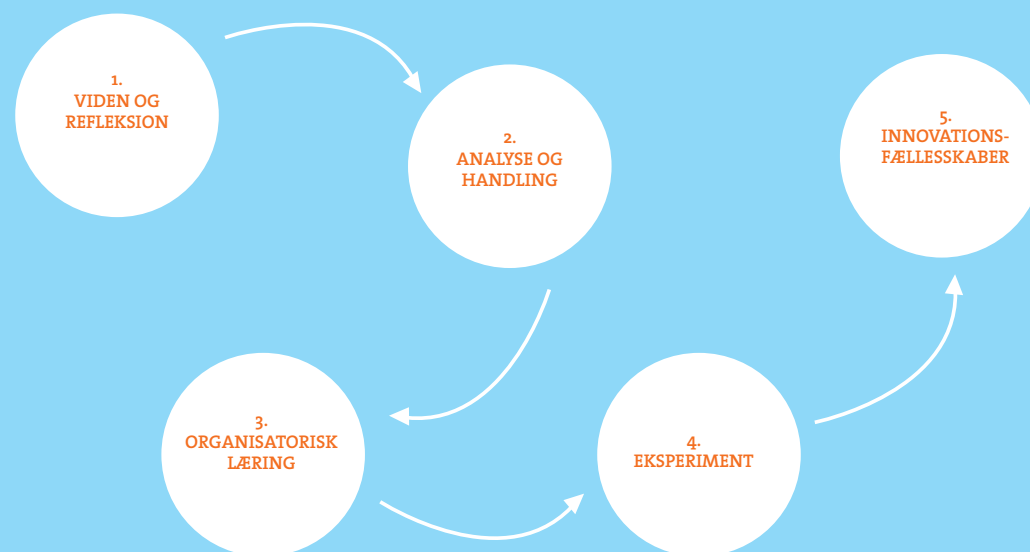
BOTTOM-UP OG TOP-DOWN

Den form for kvalitetsudvikling, der lægges op til i VIDA, er karakteriseret ved at tage udgangspunkt i den konkrete og aktuelle (kommunal)politiske situation og institutionens kontekst. At man på den måde starter i virkeligheden flugter godt med en skandinavisk idé om at arbejde ud fra et bottom-up-perspektiv – hvor idéerne blomstrer fra praksis. Men det er kombineret med et top-down-perspektiv, hvor de professionelle får adgang til nyeste forskningsbaserede viden via VIDA-programmets materialer og værktøjer. Publikationen "VIDA I PRAKSIS" beskriver, hvordan sådanne forløb

udfolder sig i dagtilbuddenes hverdag som følge af deltagelse i VIDA-programmet.

Et af eksemplerne fra denne publikation, Villa Maj, illustrerer, hvordan institutionen udvikler et længerevarende praksisforløb baseret på den viden, de har fået fra VIDA-projektet om begreberne 'handlekompetence' og 'læringsidentitet', og gennem analysen ved brug af VIDA-refleksionsværktøjet bliver de i institutionen i stand til at skabe nye læringsaktiviteter for børn, der både er baseret på viden, VIDA-programmets materialer og samtidig er lokalt forankret.

PROFESSIONEL KVALIFICERING - 5 TRIN

VILLA MAJ - EKSEMPEL FRA PRAKSIS

Villa Maj er en af de institutioner, der i praksis har arbejdet med VIDA. Villa Maj er en integreret institution med vuggestue og børnehave. Børnehaven har tre aldersintegrerede stuer, der samarbejder på tværs. Herudover arbejder institutionen hver uge med fire aldersopdelte børnegrupper.

LÆRINGSIDENTITET

I forbindelse med VIDA-programmet har institutionen arbejdet med at styrke børnenes læringsidentitet. Selve begrebet er et nyt i institutionen. Det er inspireret af VIDA-programmets IT-refleksionsværktøj, hvor det defineres som to ting: Dels at hvert barn oplever sig som en person, der er dygtig til at lære, og dels at barnet kan identificere sig med de læringsmål, der formuleres i de fællesskaber, det indgår i.

Villa Majs eksperiment *Rødderne arbejder med læringsidentiteter* går ud på at arbejde målrettet og systematisk med sanglege og børnemassage. Målet er at lære børnene at lære i et fællesskab, og at de oplever sig selv som værende dygtige til at lære. Ved at gennemføre eksperimentet, hvor sang og bevægelse indgår, med denne gruppe alene sætter institutionen både det enkelte barns og børnegruppens særlige interesser og behov i centrum.

EVALUERING

Ifølge institutionen kunne man ved eksperimentets afslutning aflæse en tydelig udvikling hos hvert enkelt barn. Det var især eksperimentets simple form og faste struktur, der fik effekt og passede til aldersgruppens behov. De følte sig tilpas udfordret og gode til noget. Børnene fik gennem eksperimentet en fælles opgave og rød tråd ved fx at hjælpe hinanden

med at synge og give massage, og derigennem styrkedes fællesskabet og gruppeidentiteten.

Forældre til børn i Villa Maj blev i to omgange inviteret til en halv times workshop om aktiviteten og et samarbejde om den mellem dagtilbud og hjem. Forældrene blev også bedt om at evaluere eksperimentet bl.a. ved at interviewe deres barn om massageeksperimentet. Billedet var klart: Forældrene var glade for at være involveret i eksperimentet, og de oplevede øget sammenhæng mellem institution og hjem og fik større indblik i det pædagogiske arbejde.

LÆRING I DEN SAMLEDE INSTITUTION

Institutionens medarbejdere mener også, at de har lært noget. De er blevet klogere på læringsbegrebet i forhold til den konkrete børnegruppe. Og kloge på, hvordan der kan skabes forbedringer, der virker i praksis på en måde, så den kommer hele organisationen til gode.

Tre vigtige pointer fremstår som hovedresultater af eksperimentets evaluering:

- Mindre grupper og målrettede aktiviteter gav mulighed for at styrke børnenes udvikling.
- Især de mest udsatte børn dannede nye relationer og oplevede sig som dygtige til at lære i fællesskabet.
- Forældrenes aktive medvirken i eksperimentet betyder, at de også hjemme har kunnet understøtte barnets udvikling af læringsidentiteter.

RANDERS KOMMUNE – BRED IVÆRKSÆTTELSE AF VIDA

Den østjyske Randers Kommune er en af de fire kommuner, der i 2010-2013 var med til at afprøve VIDA-projektet. Lidt under en tredjedel af kommunens børn i alderen 3-5 år har været direkte involverede lokalt i forskningsprojektet. Det samme gælder i sagens natur ledere, pædagoger og medhjælpere i de deltagende institutioner.

VIDENDELING OG SAMARBEJDE

Forvaltningen besluttede at prioritere VIDA højt. De deltagende institutioner fik adgang til ekstra ressourcer, fx i form af penge til vikarer. To konsulenter fulgte derudover institutionerne i alle forskningsprojektets tiltag og processer. Og kommunen deltog i et tæt samarbejde med projektgruppen (forskere fra AU), andre kommuner og underviserne i hele forløbet. Forskerne mødtes med de kommunale chefer fra kommunerne. Konsulenterne holdt netværksmøder med hinanden på tværs af kommunerne, også med deltagelse af VIDA-projektets ledelse. For kommunen har der været udfordringer ved at deltage. Som bekendt er en kommune en politisk styret organisation – og den politiske logik er til tider stødt sammen med projektets mål. Men med de to konsulenter som gennemgående nøglepersoner er det blevet muligt at justere og kommunikere på tværs af niveauer.

KONSULENTERNES ROLLE

Forvaltningen har valgt at lade de tre VIDA-principper danne grundlag for indsatsen. Det ene princip – kig efter ressourcer – er et opgør med fejlfindingssynet. Forvaltningen har arbejdet med resourcesynet fra flere perspektiver ud fra en begrundelse om at understøtte motivation og engagement. Der har været arbejdet fokuseret med resourcesynet i Randers i en årrække. Det vil sige, at kommunen længe har sat fokus på at arbejde ud fra en socialpsykologisk tilgang til at støtte børn ved i dagtilbuddene at lægge vægt på at arbejde med positive sociale

relationer mellem barn og voksen og løbende videooptage situationer, der belyser relationer og barnets reaktioner på det, der sker i situationen. Herved er pædagogerne blevet mere bevidste om egen rolle i dette samspil. Af den grund har der i Randers Kommune allerede været et stærkt fundament at basere VIDA på.

Et andet princip – vær aktiv i forhold til læring – har ført til, at både leder og medarbejdere på uddannelsen og efterfølgende netværksmøder mellem flere institutioner har reflekteret sammen og med de andre projektdeltagere over, hvordan VIDA bedst kunne implementeres hjemme i egen kontekst. I VIDA-projektet er det de lærende selv, der skal skabe *manualen*. Konsulenterne har haft stor opmærksomhed på at hjælpe, da projektdeltagerne gav udtryk for, at det kunne være svært at motivere og engagere hele medarbejdergruppen. Konsulenterne vurderede ligeledes, at individuelle institutionsbesøg kunne bakke op om processen.

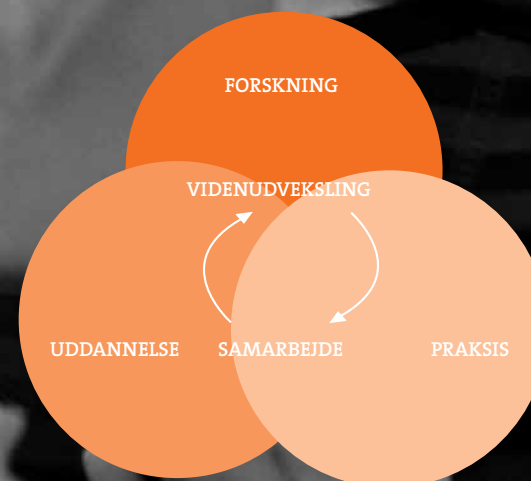
Ledere og medarbejdere har været meget optaget af det tredje VIDA-princip – lær fra jer i organisationen. Altså: Konsulenterne har understøttet ledernes arbejde med at få omsat den viden, de har med sig fra workshops, om at lede og facilitere møder mere effektivt. Konsulenterne har ved netværksmøder med lederne fra de deltagende VIDA-institutioner understøttet lederne i at videreudvikle processen, så de sikrer, at alle medarbejdere i deres dagtilbud får større ejerskab til VIDA, så de alle indgår på lige fod med at samarbejde om eksperimenter i praksis, og så de alle bliver aktivt lærende i processen. VIDA-refleksionsværktøjet har støttet dette arbejde ved at basere eksperimenter i institutionerne på en grundig analyse af børnegruppens behov, og derved har brugen af værktøjet vist sig at være afgørende for en succesfuld implementering af VIDA i praksis.

PERSPEKTIVET FOR DE DELTAGENDE INSTITUTIONER I RANDERS

Forvaltningen er blevet opmærksom på, hvor vigtigt det er at inddrage pædagogerne i udviklingsprojekter i tæt samarbejde med ledelsen. Det innovative arbejde med eksperimenter i institutionerne har, udtrykker forvaltningen, givet god mening, energi og engagement både blandt medarbejdere og forældre til stor gavn for børnene.

Som konsulenten fra Randers udtrykker det: *”Der er en lyst til og beslutning om at arbejde med varig fornyelse fremadrettet med udgangspunkt i VIDA. Konkret har Randers Kommune besluttet at bruge refleksionsværktøjet fremover og implementere VIDA-tænkningen i resten af kommunens institutioner de kommende år. VIDAs innovative tænkning, der inviterer til kontekstafhængige VIDA-oversættelser, har givet god mening både i institutionerne og forvaltningen.”*

SOCIAL INNOVATION I SAMSPIL

EFFEKTER AF VIDA

I VIDA måler man, om indsatsen har virket, ved at pædagogerne udfylder et spørgeskema for hvert barn. Spørgeskemaet rummer spørgsmål om barnets socio-emotionelle udvikling fra Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), der er internationalt anvendt og anerkendt. SDQ måler fem dimensioner: emotionelle problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet, kammeratskabsproblemer og prosocial adfærd. Alle fem dimensioner behandles som separate udfald, og de fire første dimensioner kan summeres til en total score. Desuden giver SDQ også grundlag for beregning af et vanskelighedsindeks (SDQ impact score). Kognitive kompetencer er målt på læringsmål inspireret af Qualifications and Curriculum Authority (QCA) med fokus på børns læring opdelt på områder relevante i forhold til pædagogiske læreplanstemaer, såsom sprog – skriftligt og mundtligt, matematisk forståelse, naturforståelse etc.

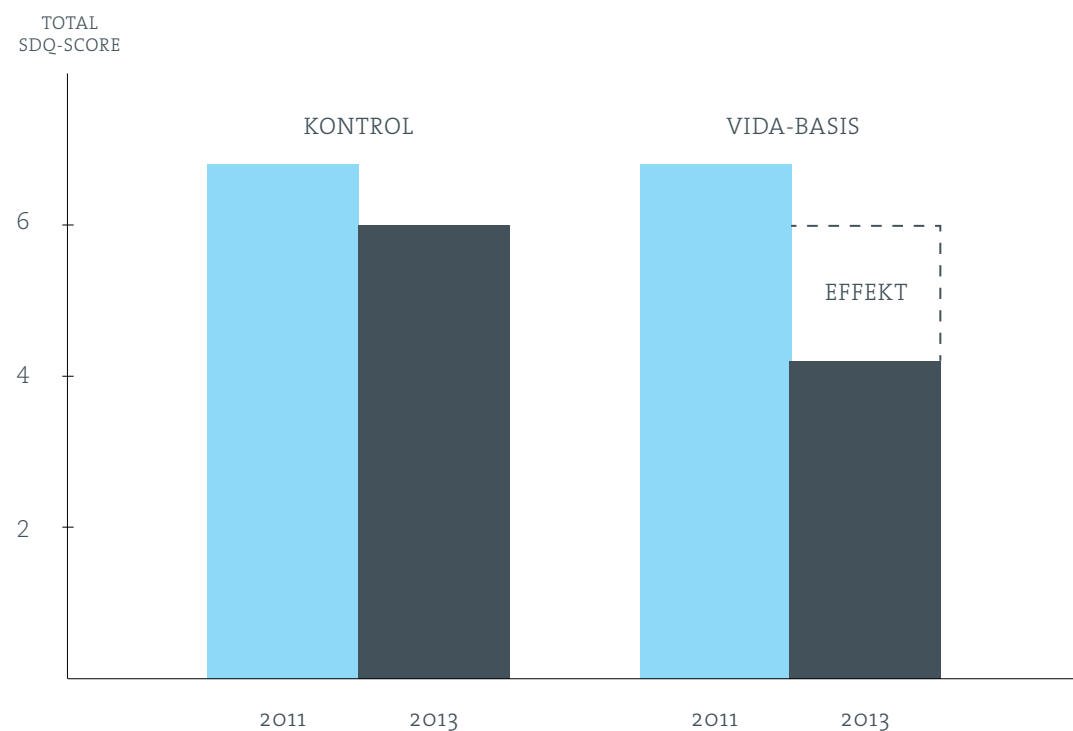
ANTAL BØRN I HVER DATAINDSAMLINGSRUNDE SAMT ANTAL BØRN, SOM OGSÅ DELTOG I FORRIGE DATAINDSAMLINGSRUNDE		
RUNDE	TOTAL ANTAL BØRN I RUNDEN	HERAF ANTAL BØRN FRA ALLE FORRIGE RUNDER
1	6.833	-
2	7.472	4.602
3	6.911	2.160

Der er sket en måling af børnene i tre runder. Antallet af børn, der har deltaget i hver af de tre dataindsamlingsrunder, er vist i tabellen. Det fremgår, at ud af de knap 7.000 børn, som deltog i den første dataindsamlingsrunde, er der 2.160 børn, som deltager i alle tre runder.

EFFEKTER PÅ BØRN

Det overordnede billede er, at VIDA-interventionen har haft positive effekter på flere SDQ-dimensioner. Resultaterne viser for det første, at VIDA-Basis-interventionen signifikant forbedrer to af de fem SDQ-dimensioner: Børns emotionelle problemer og adfærdsproblemer reduceres. De tre øvrige dimensioner er også forbedret, idet hyperaktivitet og kammeratskabsproblemer er reduceret og prosocial adfærd fremmet. Disse effekter er dog ikke signifikante. Det skal endvidere understreges, at den totale SDQ-score (som repræsenterer summen af de første fire dimensioner) også er signifikant forbedret for VIDA-Basis-interventionen (som illustreret i figuren).

Resultaterne viser for det andet, at VIDA-Basis+-interventionen også har haft positive effekter. Det er dog kun en ud af de fem SDQ-dimensioner, der er signifikant forbedret: Børns adfærdsproblemer er reduceret. Generelt er effekterne af VIDA-Basis+-interventionen mindre end de tilsvarende effekter af VIDA-Basis. Ud over de ovennævnte SDQ-dimensioner og den totale score er der benyttet et særskilt supplement, hvor pædagogerne har svaret på, om de samlet set vurderer, at barnet har vanskeligheder på de sociale og personlige områder, som

Stiliseret illustration af effekten af VIDA-Basis.

indgår i SDQ-spørgsmålene. På baggrund af disse svar er der beregnet et vanskelighedsindeks (SDQ impact score). Analyser af effekten af VIDA-Basis- og VIDA-Basis +-interventionerne på dette vanskelighedsindeks bekræfter de overordnede positive effekter.

Sammenfattende viser analysen, at VIDA har en effekt på alle børn – ift. trivsel og socio-emotionel udvikling.

Udover dette generelle billede viser analysen, at VIDA-Basis har været i stand til signifikant at formindske kammeratskabsproblemer for børn af anden etnisk baggrund end dansk. Derudover er der en særskilt positiv effekt af VIDA-Basis+ for børn fra lavindkomstfamilier, idet kammeratskabsproblemer for disse børn er mindsket signifikant gennem indsatsen.

CASESTUDIER

Casestudier om organisatorisk læring påviser endvidere markante positive virkninger af VIDA på især tre punkter. Der er mere fokus på at arbejde vidensbaseret, målrettet og systematisk med børns trivsel, udvikling og inklusion. Der er påvist ændrede ledelsesformer og organisatorisk læringskapacitet. Der er øgede forventninger til VIDA-programmets effekter på kort og langt sigt.

Casestudier om forældreinddragelse i VIDA-Basis+ viser, at der arbejdes mere med en udviklingsorienteret tilgang til forældresamarbejde. Dette har betydning for den måde, forældre er sammen på, og forældre oplever personalet som sparringspartnere i forhold til de eventuelle vanskeligheder, de oplever i relation til deres eget barn.

VIDERE PERSPEKTIVER

Det forhold, at der ikke som forventet er opnået effekt for så vidt angår børnenes kognitive læring og en særlig effekt ift. de mest udsatte børn, kan have flere forklaringer. Én af dem kan være den forholdsvis korte indsatsperiode på 2 år. Flere førende forskere understreger betydningen og relevansen af longitudinelle børnestudier og af at undersøge langtidseffekter.

Amerikansk forskning viser, at børns livschancer grundlægges fra den tidligste barndom (se bl.a. Cunha et al., 2006), og at tidlig indsats er bedre end senere indsats. Det er endvidere påvist, at barnets trivsel, dvs. dets socio-emotionelle kompetencer, er lige så vigtige som kognitive kompetencer i forhold til at forstå, hvad der skaber grundlaget for børns livschancer og videre udvikling (Heckman and Kautz, 2012). Udvikling af kompetencer, der gør barnet skoleparat og medvirker til barnets trivsel og identitetsdannelse, inkluderer både barnets sproglige kompetencer, dets kognitive færdigheder og dets evner til at indgå i sociale relationer med andre mennesker (Almond & Currie, 2011). Styrkelse af børns socio-emotionelle udvikling og trivsel må antages at give positive effekter for barnets videre skolegang, uddannelse og videre frem i livet.

Nyere dansk forskning baseret på registerdata vidner som nævnt om, at der kan opnås langtids-effekter af høj-kvalitets dagtilbud, således at børnehaver med gode normeringer og høj andel af uddannet personale højner eleverens karakterer i 9. klasse (Bauchmüller et al., 2011). Her fandt man ikke effekter på de mest udsatte børn. Nyeste studie viser, at høj-kvalitets vuggestuer, dvs. dagtilbud med høj andel af uddannede, højner karakterer for elever ved skolens afgangsprøve (Gupta & Simonsen, 2013). I dette studie ser vi en effekt også for udsatte børn, hvilket angiver, at den tidlige indsats allerede fra barnets vuggestuedeltagelse giver positiv effekt.

Baseret på resultater fra disse danske longitudinelle studier forventes VIDA-modelprogrammet også at kunne vise langtidseffekter.

VIDA programmets resultater giver anledning til at overveje for det første at følge børnene over tid, dvs. undersøge om VIDA-modelprogrammet opnår langtidseffekter målt på børnenes karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve. For det andet kunne det overvejes at starte VIDA tidligere, dvs. i vuggestuen.

LITTERATUR

Almond, D., and Currie, J. (2011). Human capital development before age five, *Handbook of Labor Economics*, vol. 4b, ch. 15, Elsevier.

Bauchmüller, R., Gørtz, M., and Rasmussen, A. W. (2011). Long-Run Benefits from Universal High-Quality Pre-Schooling, *AKF Working Paper*, 2011(2), AKF.

Gupta, D. Nabanita and Simonsen, M. (2013). *Effekter af Daginstitutionstilbud*. BUPL.

Heckman, J. J., & Kautz, T. (2012). Hard evidence on soft skills, *IZA DP No. 6580*, Bonn.

Heckman, J. J. (2006): "Skill Formation and the Economics of Investment in Disadvantaged Children", *Science, New Series*, Vol. 312, No. 5782.

Jensen, B. (2005). *Kan daginstitutioner gøre en forskel? En undersøgelse af daginstitutioner og social arv*. København: Socialforskningsinstituttet 05:08.

Jensen, B., Holm, A., Allerup, P & Kragh, A. (2009). *Effekter af indsatser for socialt udsatte børn i daginstitutioner. HPA-projektet*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

Task Force for Fremtidens Dagtilbud. (2012). *Fremtidens Dagtilbud*. Ministeriet for Børn og Undervisning, 2012.

VIDA-PROJEKTETS PUBLICERINGER

Med hensyn til hvad forskningen viser om kvalitet i dagtilbud og de første resultater af VIDA – se VIDA-statusrapport 1-4

Mere om aktiviteterne i Villa Maj og 12 andre eksempler på VIDA I PRAKSIS – se VIDA-modelrapport 3

Mere om VIDA-uddannelse og -materialer – se VIDA-modelrapport 1-2

Mere om effektforskning og casestudier – se VIDA-forskningsrapport 1-4

VIDA-projektet er bestilt og finansieret af Social-, Børne- og Integrationsministeriet. Projektet er udviklet og implementeret af forskere fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet (AU) og evalueret i samarbejde med forskere fra Institut for Økonomi, AU. Tre University Colleges: UC Nord, UC Syd og UC Lillebælt har indgået i samarbejdet om uddannelse af VIDA-deltagere. Programmet er implementeret i fire kommuner: Randers, Horsens, Brøndby og Gentofte.

VIDA-projektets hjemmeside:
<http://edu.au.dk/forskning/projekter/vida/>

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial data. This includes not only sales and purchases but also expenses and income. The document provides a detailed list of items that should be tracked, such as inventory levels, customer orders, and supplier invoices. It also outlines the procedures for recording these transactions, including the use of specific forms and the assignment of responsibilities to different staff members.

The second part of the document focuses on the analysis of the recorded data. It describes various methods for identifying trends and anomalies in the financial records. This includes comparing current performance with historical data and industry benchmarks. The document also discusses the importance of regular audits and reconciliations to detect and correct any errors or discrepancies. It provides a step-by-step guide for conducting these audits, from the selection of samples to the final reporting and corrective actions.

The final part of the document addresses the communication of the financial information to management and other stakeholders. It highlights the need for clear, concise, and timely reporting. The document provides a template for financial statements and a list of key performance indicators (KPIs) that should be included in the reports. It also discusses the importance of providing context and explanations for the data, as well as offering recommendations for improvement based on the analysis.